Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

9 päivänä tammikuuta 2025 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa – Direktiivi 2014/41/EU – Rikosasioita koskeva eurooppalainen tutkintamääräys – Aineellinen soveltamisala – Tutkintatoimenpiteen käsite – Syytteen nostamista koskevan päätöksen, joka sisältää määräyksen tutkintavankeuteen asettamisesta ja vakuuden asettamisesta, tiedoksianto – Rikosoikeudellisen menettelyn kohteena olevan henkilön kuuleminen

Asiassa C-583/23 [Delda] [i],

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Cour de cassation (ylin tuomioistuin, Ranska) on esittänyt 19.9.2023 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 22.9.2023, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa, joka koskee sellaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa, jonka kohteena on

AK,

ja jossa asian käsittelyyn osallistuu:

Ministère public,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: kolmannen jaoston puheenjohtaja C. Lycourgos (esittelevä tuomari), joka hoitaa neljännen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit S. Rodin ja O. Spineanu-Matei,

julkisasiamies: A. M. Collins,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– AK, edustajanaan I. Zribi, avocate,

– Ranskan hallitus, asiamiehinään R. Bénard, B. Dourthe ja B. Fodda,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

[i] Tämän asian nimi on kuvitteellinen nimi. Se ei vastaa asian minkään asianosaisen todellista nimeä.

– Alankomaiden hallitus, asiamiehinään M. K. Bulterman ja J. M. Hoogveld,

– Euroopan komissio, asiamiehinään F. Blanc, H. Leupold ja J. Vondung,

kuultuaan julkisasiamiehen 4.10.2024 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee rikosasioita koskevasta eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä 3.4.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/41/EU (EUVL 2014, L 130, s. 1) 1 ja 3 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa on kyseessä Espanjan oikeusviranomaisten AK:sta antaman eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpanoa Ranskassa koskeva pyyntö.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

29.5.2000 tehty yleissopimus

3 Neuvoston Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 34 artiklan mukaisesti keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tekemän yleissopimuksen (EYVL 2000, C 197, s. 1; jäljempänä 29.5.2000 tehty yleissopimus) 5 artiklan, jonka otsikko on ”Oikeudenkäyntiasiakirjojen lähettäminen ja tiedoksianto”, 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Jäsenvaltio lähettää toisen jäsenvaltion alueella oleskeleville henkilöille heille tarkoitetut oikeudenkäyntiasiakirjat suoraan postitse.”

Direktiivi 2014/41

4 Direktiivin 2014/41 johdanto-osan 25 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Tässä direktiivissä annetaan säännöt, jotka koskevat tutkintatoimenpiteen suorittamista kaikissa rikosoikeudellisen menettelyn vaiheissa, myös oikeudenkäyntivaiheessa, tarvittaessa siten, että asianomainen henkilö osallistuu siihen todisteiden hankkimiseksi. Eurooppalainen tutkintamääräys voidaan antaa esimerkiksi asianomaisen henkilön väliaikaiseksi siirtämiseksi määräyksen antaneeseen valtioon tai videokokouksen avulla tapahtuvan kuulemisen suorittamiseksi. Jos kyseinen henkilö on määrä siirtää toiseen jäsenvaltioon syytetoimia varten, mikä käsittää myös sen, että tämä henkilö on tuotava tuomioistuimeen oikeudenkäyntiä varten, olisi kuitenkin annettava eurooppalainen pidätysmääräys [eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn] neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS [(EYVL 2002, L 190, s. 1)] mukaisesti.”

5 Kyseisen direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Eurooppalainen tutkintamääräys on jäsenvaltion, jäljempänä ’määräyksen antanut valtio’, oikeusviranomaisen antama tai vahvistama oikeudellinen päätös, jonka tarkoituksena on, että toisessa jäsenvaltiossa, jäljempänä ’täytäntöönpanovaltio’, suoritetaan yksi tai useampi yksittäinen tutkintatoimenpide tarkoituksin hankkia todisteita tämän direktiivin mukaisesti.

Eurooppalainen tutkintamääräys voidaan antaa myös sellaisten todisteiden hankkimiseksi, jotka jo ovat täytäntöönpanovaltion toimivaltaisten viranomaisten hallussa.”

6 Mainitun direktiivin 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Eurooppalaista tutkintamääräystä sovelletaan kaikkiin tutkintatoimenpiteisiin, lukuun ottamatta yhteisen tutkintaryhmän perustamista ja todisteiden hankkimista tuollaisessa ryhmässä [29.5.2000 tehdyn yleissopimuksen] 13 artiklan ja [yhteisistä tutkintaryhmistä 13.6.2002 tehdyn] neuvoston puitepäätöksen 2002/465/YOS [(EYVL 2002, L 162, s. 1)] mukaisesti, paitsi yleissopimuksen 13 artiklan 8 kohdan ja puitepäätöksen 1 artiklan 8 kohdan soveltamista varten.”

7 Direktiivin 2014/41 9 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Täytäntöönpanoviranomaisen on tunnustettava tämän direktiivin mukaisesti toimitettu eurooppalainen tutkintamääräys ilman muita muodollisuuksia ja varmistettava sen täytäntöönpano samalla tavalla ja samoja sääntöjä noudattaen, kuin jos täytäntöönpanovaltion viranomainen olisi määrännyt kyseessä olevan tutkintatoimenpiteen, paitsi jos tuo viranomainen päättää vedota johonkin tässä direktiivissä tarkoitettuun eurooppalaisen tutkintamääräyksen tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta kieltäytymisen perusteeseen taikka täytäntöönpanon lykkäämisperusteeseen.

2. Täytäntöönpanoviranomaisen on noudatettava määräyksen antaneen viranomaisen nimenomaan osoittamia muodollisuuksia ja menettelyjä, jollei tässä direktiivissä ole toisin säädetty ja edellyttäen, että sellaiset muodollisuudet ja menettelyt eivät ole täytäntöönpanovaltion lainsäädännön perusperiaatteiden vastaisia.

– –

6. Määräyksen antanut viranomainen ja täytäntöönpanoviranomainen voivat kuulla toisiaan millä hyvänsä asianmukaisilla keinoilla helpottaakseen tämän artiklan tehokasta täytäntöönpanoa.”

8 Kyseisen direktiivin 10 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Täytäntöönpanoviranomainen voi aina kun se on mahdollista turvautua muuhun kuin eurooppalaisessa tutkintamääräyksessä mainittuun tutkintatoimenpiteeseen, jos

a) eurooppalaisessa tutkintamääräyksessä mainittua tutkintatoimenpidettä ei ole täytäntöönpanovaltion kansallisessa lainsäädännössä; tai

b) eurooppalaisessa tutkintamääräyksessä mainittua tutkintatoimenpidettä ei voitaisi käyttää vastaavassa kansallisessa tapauksessa.

2. Jäljempänä 11 artiklan soveltamista rajoittamatta 1 kohtaa ei sovelleta seuraaviin tutkintatoimenpiteisiin, joita on aina voitava käyttää täytäntöönpanovaltion kansallisen lainsäädännön mukaan:

– –

c) todistajan, asiantuntijan, uhrin, epäillyn tai syytteessä olevan henkilön taikka kolmannen osapuolen kuuleminen täytäntöönpanovaltion alueella;

– –”

9 Mainitun direktiivin 13 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Täytäntöönpanoviranomaisen on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpanon tuloksena hankitut tai täytäntöönpanovaltion toimivaltaisten viranomaisten hallussa jo olevat todisteet määräyksen antaneelle valtiolle.

Mikäli eurooppalaisessa tutkintamääräyksessä niin pyydetään ja jos se täytäntöönpanovaltion lainsäädännön mukaan on mahdollista, todisteet on välittömästi toimitettava eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpanossa 9 artiklan 4 kohdan mukaisesti avustaville määräyksen antaneen valtion toimivaltaisille viranomaisille.

– –

4. Jos kyseiset esineet, asiakirjat tai tiedot jo ovat myös jonkin toisen menettelyn kannalta merkityksellisiä, täytäntöönpanoviranomainen voi määräyksen antaneen viranomaisen nimenomaisesta pyynnöstä ja sen kanssa neuvoteltuaan toimittaa nämä todisteet väliaikaisesti sillä edellytyksellä, että ne palautetaan täytäntöönpanovaltioon heti, kun niitä ei enää tarvita määräyksen antaneessa valtiossa, tai jonain toisena ajankohtana tai jossain toisessa yhteydessä, sen mukaan kuin toimivaltaisten viranomaisten kesken on sovittu.”

10 Mainitun direktiivin 15 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Eurooppalaisen tutkintamääräyksen tunnustamista tai täytäntöönpanoa voidaan lykätä täytäntöönpanovaltiossa, jos

– –

b) kyseessä olevat esineet, asiakirjat tai tiedot ovat jo käytössä muissa menettelyissä, siihen asti kun niitä ei enää tarvita tuohon tarkoitukseen.”

11 Direktiivin 2014/41 22 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Eurooppalainen tutkintamääräys voidaan antaa täytäntöönpanovaltiossa vapautensa menettäneen henkilön väliaikaiseksi siirtämiseksi sellaisen tutkintatoimenpiteen toteuttamiseksi, jonka tarkoituksena on todisteiden hankkiminen ja joka vaatii kyseisen henkilön läsnäoloa määräyksen antaneen valtion alueella, edellyttäen, että kyseinen henkilö lähetetään takaisin täytäntöönpanovaltion asettamassa määräajassa.”

12 Kyseisen direktiivin 23 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Eurooppalainen tutkintamääräys voidaan antaa määräyksen antaneessa valtiossa vapautensa menettäneen henkilön väliaikaiseksi siirtämiseksi sellaisen tutkintatoimenpiteen toteuttamista varten, jonka tarkoituksena on hankkia todisteita, mitä varten vaaditaan tämän henkilön läsnäoloa täytäntöönpanovaltion alueella.”

13 Mainitun direktiivin 24 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos määräyksen antaneen valtion toimivaltaisten viranomaisten on kuultava täytäntöönpanovaltion alueella olevaa henkilöä todistajana tai asiantuntijana, määräyksen antava viranomainen voi antaa eurooppalaisen tutkintamääräyksen todistajan tai asiantuntijan kuulemiseksi 5–7 kohdan mukaisesti videokokouksen avulla tai muulla audiovisuaalisesti välitettävällä tavalla.

Määräyksen antava viranomainen voi antaa eurooppalaisen tutkintamääräyksen myös epäillyn tai syytetyn henkilön kuulemista varten videokokouksen avulla tai muulla audiovisuaalisesti välitettävällä tavalla.”

14 Mainitun direktiivin liitteessä A olevaan eurooppalaista tutkintamääräystä koskevaan lomakkeeseen sisältyy mm. otsikko ”Suoritettava(t) tutkintatoimenpide (-toimenpiteet)”, johon kuuluu useita rastitettavia ruutuja, mm. ”Kuuleminen – – epäiltynä tai syytteessä olevana henkilönä”, sekä otsikko ”Perusteet tutkintamääräyksen antamiselle”, jonka alla määräyksen antaneen valtion oikeusviranomaista pyydetään esittämään syyt, joiden vuoksi tutkintamääräys on annettu.

Ranskan oikeus

15 Rikosprosessilain (code de procédure pénale) 694-16 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Eurooppalainen tutkintamääräys on oikeudellinen päätös, jonka jäsenvaltio, jota kutsutaan määräyksen antaneeksi valtioksi, on antanut jäsenvaltioiden yhteisellä lomakkeella pyytääkseen toista jäsenvaltiota, jota kutsutaan täytäntöönpanovaltioksi, suorittamaan tietyssä määräajassa alueellaan tutkinnan, jonka tarkoituksena on hankkia todisteita rikoksesta tai toimittaa jo sen hallussa olevia todisteita.

Tutkintamääräyksellä voidaan myös pyrkiä väliaikaisesti estämään todisteena mahdollisesti käytettävän aineiston tuhoaminen, muuntaminen, liikuttaminen, siirtäminen tai luovuttaminen täytäntöönpanovaltion alueella.

Määräys voi koskea myös täytäntöönpanovaltiossa vapautensa menettäneen henkilön väliaikaista siirtämistä määräyksen antaneeseen valtioon kyseisen henkilön läsnäoloa edellyttävien menettelytoimien toteuttamiseksi määräyksen antaneessa valtiossa tai määräyksen antaneessa valtiossa vapautensa menettäneen henkilön väliaikaista siirtämistä täytäntöönpanovaltioon sen alueella pyydettyyn tutkintaan osallistumista varten.

Kahdessa ensimmäisessä momentissa tarkoitetut todisteet voivat koskea myös sitä, että henkilö on jättänyt noudattamatta langettavasta tuomiosta johtuvia velvollisuuksiaan, vaikka tämä noudattamatta jättäminen ei ole rikos.”

16 Rikosprosessilain 696-44 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Kun ulkomailla vireille pannussa rikosoikeudellisessa menettelyssä ulkomainen hallitus katsoo tarpeelliseksi antaa oikeudenkäyntiasiakirjan tai tuomion tiedoksi Ranskan alueella asuvalle henkilölle, asiakirja on toimitettava 696-8 ja 696-9 §:ssä säädetyllä tavalla, ja siihen on tarvittaessa liitettävä ranskankielinen käännös. Tiedoksianto suoritetaan henkilökohtaisesti syyttäjän pyynnöstä. Alkuperäinen asiakirja, jossa vahvistetaan tiedoksianto, palautetaan samalla tavoin pyynnön esittäneelle hallitukselle.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

17 Espanjan oikeusviranomaiset antoivat 1.3.2021 Ranskan viranomaisille osoitetun eurooppalaisen tutkintamääräyksen, jossa pyydettiin, että AK:lle, joka suoritti tuolloin Ranskassa vankeusrangaistusta, annettaisiin tiedoksi Juzgado Central de Instrucción nº 4 de la Audiencia Nacionalin (valtakunnallisen ylioikeuden tutkintatuomioistuin nro 4, Espanja) 30.9.2009 antama syytteen nostamista koskeva päätös, ja että hän voisi asianajajansa läsnä ollessa ”esittää kaiken näytön ja kaikki lausumansa kyseisten tekojen osalta”. Päätös sisälsi myös määräyksen tutkintavankeuteen asettamisesta ja määräyksen 30 000 euron suuruisen vakuuden asettamisesta.

18 Tribunal judiciaire de Paris’n (Pariisin alioikeus, Ranska) tutkintatuomari antoi 19.7.2021 pöytäkirjalla AK:lle tiedoksi hänen asianajajansa läsnä ollessa kyseisen syytteen nostamista koskevan päätöksen, antoi hänelle ja hänen asianajajalleen sen espanjankielisen jäljennöksen ja otti vastaan hänen lausumansa. AK vaati 20.7.2021 cour d’appel de Paris’ta (Pariisin ylioikeus, Ranska) toteamaan tämän kuulemisen pätemättömäksi sillä perusteella, että Espanjan oikeusviranomaisten pyyntö ei ollut rikosprosessilain 694-16 §:ssä määritelty eurooppalainen tutkintamääräys.

19 Cour d’appel de Paris hylkäsi vaatimuksen 20.4.2022 ja totesi muun muassa, että Espanjan oikeusviranomaiset eivät olleet pyytäneet ainoastaan, että syytteen nostamista koskeva päätös annetaan tiedoksi AK:lle, vaan myös, että hän voi ”esittää kaiken näytön ja kaikki lausumansa kyseisten tekojen osalta”. Lisäksi kyseinen tuomioistuin toi esiin, että Espanjan oikeusviranomaisten päätöksessä täsmennettiin yhtäältä otsikon ”Perusteet [Eurooppalaisen] tutkintamääräyksen antamiselle” alla, että pyydetyt toimet olivat osa ”tekoihin liittyvien kaikkien sellaisten olosuhteiden selvittämistä, jotka voivat vaikuttaa tekojen luonnehdintaan ja tekijöiden syyllisyyteen”, ja että vaikka nämä viranomaiset eivät olleet rastittaneet otsikon ”Suoritettava(t) tutkintatoimenpide (-toimenpiteet)” alla kohtaa ”kuuleminen epäiltynä tai syytteessä olevana henkilönä”, ne pyysivät selvästi ottamaan vastaan AK:n lausumat teoista, joista häntä epäiltiin, ja laatimaan niistä pöytäkirjan. Cour d’appel de Paris päätteli tästä, että kun Espanjan oikeusviranomaiset pyysivät asianomaista esittämään kantansa näiden seikkojen osalta asianajajansa läsnä ollessa ja hänen puolustautumisoikeuksiaan kunnioittaen, ne siten pyysivät tutkinnan suorittamista todisteiden hankkimiseksi rikoksesta.

20 AK valitti tästä ratkaisusta Cour de cassationiin (ylin tuomioistuin, Ranska), joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin. Hän väittää, ettei eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamisen kohteena voi olla henkilöä vastaan esitettävistä syytteistä ilmoittaminen ja haasteen tiedoksianto hänelle, koska tällainen tiedoksianto kuuluu muiden oikeudellisen yhteistyön välineiden ja erityisesti rikosprosessilain 696-44 §:n alaan.

21 Cour de cassationin julkisasiamies katsoi sitä vastoin, että Espanjan oikeusviranomaisten antama päätös sisältää tutkintatoimenpiteitä, jotka liittyvät erottamattomasti syytteen nostamista AK:ta vastaan koskevan päätöksen tiedoksiantoon ja siihen, että tuomari ottaa AK:n lausumat vastaan hänen asianajajansa läsnä ollessa puolustautumisoikeuksien kunnioittamiseksi, ja että kyseinen päätös koskee sellaisen tutkinnan suorittamista, jossa pyritään hankkimaan todisteita rikoksesta.

22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että direktiivi 2014/41 on saatettu osaksi Ranskan oikeusjärjestystä rikosprosessilain 694–15 §:llä ja sitä seuraavilla pykälillä, ja toteaa, että unionin tuomioistuin ei ole milloinkaan lausunut eurooppalaisen tutkintamääräyksen aineellisesta soveltamisalasta eikä etenkään siitä, kuuluuko siihen syytekirjelmän, joka sisältää myös määräyksen tutkintavankeuteen asettamisesta ja määräyksen vakuuden asettamisesta, tiedoksianto.

23 Tässä tilanteessa Cour de cassation päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko direktiivin 2014/41 1 ja 3 artiklaa tulkittava siten, että niiden mukaan jäsenvaltion oikeusviranomainen voi antaa tai vahvistaa eurooppalaisen tutkintamääräyksen, joka koskee yhtäältä syytteen nostamista koskevan päätöksen – joka sisältää lisäksi vangitsemista ja vakuuden asettamista koskevan määräyksen – tiedoksi antamista henkilölle, johon kohdistetaan rikosoikeudellinen menettely, ja toisaalta hänen kuulemistaan, jotta hän voi asianajajansa läsnä ollessa esittää kaikki tarpeelliset huomautukset tässä päätöksessä mainituista seikoista?”

Asian käsittelyn vaiheet unionin tuomioistuimessa

24 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ilmoitti 23.11.2023 vastauksena unionin tuomioistuimen 27.10.2023 esittämään tietopyyntöön, että AK oli luovutettu Espanjan oikeusviranomaisille 9.9.2022 cour d’appel de Paris’n 26.9.2018 ja 9.10.2019 antamien kolmen ratkaisun täytäntöön panemiseksi, ja toisaalta, että kuulemisesta 19.7.2021 laadittu pöytäkirja oli toimitettu Espanjan oikeusviranomaisille.

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 2014/41 1 ja 3 artiklaa tulkittava siten, että päätös, jolla jäsenvaltion oikeusviranomainen pyytää toisen jäsenvaltion oikeusviranomaista antamaan asianomaiselle henkilölle tiedoksi syytteen nostamista koskevan päätöksen, joka sisältää myös määräyksen tutkintavankeuteen asettamisesta ja määräyksen vakuuden asettamisesta, ja toisaalta antamaan tälle henkilölle mahdollisuuden esittää kaikki tarpeellisiksi katsomansa huomautukset kyseisessä päätöksessä mainituista seikoista, on tutkintatoimenpide, joka voi olla kyseisessä direktiivissä tarkoitetun eurooppalaisen tutkintamääräyksen kohteena.

26 Direktiivin 2014/41 1 artiklan mukaan eurooppalainen tutkintamääräys on määräyksen antaneen jäsenvaltion oikeusviranomaisen antama tai vahvistama oikeudellinen päätös, jonka tarkoituksena on, että täytäntöönpanojäsenvaltiossa suoritetaan yksi tai useampi yksittäinen tutkintatoimenpide tarkoituksin hankkia todisteita. Direktiivin 3 artiklassa puolestaan säädetään, että eurooppalaista tutkintamääräystä sovelletaan kaikkiin tutkintatoimenpiteisiin, lähtökohtaisesti lukuun ottamatta yhteisen tutkintaryhmän perustamista ja todisteiden hankkimista tuollaisessa ryhmässä.

27 Tältä osin on todettava ensinnäkin, että direktiivissä 2014/41 ei määritellä tarkemmin, mitä tarkoitetaan sen 1 ja 3 artiklassa mainitulla tutkintatoimenpiteellä, eikä myöskään viitata jäsenvaltioiden oikeuteen tämän käsitteen määrittelemiseksi. Käsitettä on näin ollen tulkittava itsenäisesti unionin oikeudessa ottamalla huomioon paitsi näiden säännösten sanamuoto myös niiden asiayhteys ja sillä säännöstöllä tavoitellut päämäärät, jonka osia säännökset ovat (ks. vastaavasti tuomio 30.4.2024, M.N. (EncroChat), C-670/22, EU:C:2024:372, 109 kohta).

28 Ensinnäkin direktiivin 2014/41 1 ja 3 artiklan sanamuodosta on todettava, että tutkintatoimenpiteen käsitteellä viitataan rikosoikeudellisessa yhteydessä sen tavanomaisessa merkityksessä kaikkiin tutkintatoimiin, joiden tarkoituksena on osoittaa rangaistava teko, olosuhteet, joissa se on tehty, ja tekijän henkilöllisyys. Tällaista tulkintaa tukee muun muassa kyseiseen 1 artiklaan sisältyvä täsmennys, jonka mukaan tutkintatoimenpiteen tarkoituksena on oltava se, että määräyksen antanut jäsenvaltio hankkii ”todisteita”.

29 Toiseksi on niin, kuten julkisasiamies on pääasiallisesti todennut ratkaisuehdotuksensa 28–30 kohdassa, että direktiivin 2014/41 1 ja 3 artiklan asiayhteys tukee tätä tulkintaa.

30 Ensinnäkin direktiivin 2014/41 10 artiklan 2 kohdassa samoin kuin sen 24–31 artiklassa näet luetellaan joukko tutkintatoimenpiteitä, joiden kaikkien avulla on tarkoitus hankkia tietoja tosiseikkojen tai tekijän henkilöllisyyden selvittämiseksi.

31 Tämän jälkeen on todettava, että vaikka kyseisen direktiivin 22 ja 23 artiklasta ilmenee, että eurooppalaisen tutkintamääräyksen kohteena voi olla myös vapautensa menettäneen henkilön siirtäminen, kyseisissä artikloissa täsmennetään kuitenkin, että tällainen siirtäminen voidaan toteuttaa ainoastaan sellaisen tutkintatoimenpiteen toteuttamiseksi, jonka tarkoituksena on todisteiden hankkiminen ja joka vaatii kyseisen henkilön läsnäoloa sen jäsenvaltion alueella, johon hänen siirtoaan pyydetään. Kyseisen direktiivin johdanto-osan 25 perustelukappaleesta ilmenee sitä vastoin, että jos asianomainen henkilö on määrä siirtää toiseen jäsenvaltioon syytetoimia varten, mikä käsittää myös sen, että tämä henkilö on tuotava tuomioistuimeen oikeudenkäyntiä varten, on annettava eurooppalainen pidätysmääräys, eikä eurooppalaista tutkintamääräystä voida käyttää sen sijaan.

32 Lopuksi direktiivin 2014/41 13 ja 15 artiklasta ilmenee, että eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamisen tarkoituksena on se, että täytäntöönpanojäsenvaltion viranomaisten hankkimat tai niiden hallussa jo olevat todisteet toimitetaan määräyksen antaneeseen jäsenvaltioon (ks. vastaavasti tuomio 2.9.2021, Finanzamt für Steuerstrafsachen und Steuerfahndung Münster, C-66/20, EU:C:2021:670, 41 kohta). Tutkintatoimenpiteen perimmäisenä tarkoituksena on siis oltava se, että täytäntöönpanojäsenvaltio toimittaa tietyt todisteet tutkintamääräyksen antaneelle jäsenvaltiolle, ja kyseisen 13 artiklan 4 kohdan ja 15 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan nämä todisteet voivat olla esineitä, asiakirjoja tai tietoja.

33 Kolmanneksi myös direktiivin 2014/41 tavoite vahvistaa tällaisen tutkintatoimenpiteiden käsitteen tulkinnan.

34 Yhtäältä nimittäin kyseisen direktiivin tavoitteena on korvata pirstoutunut ja monimutkainen järjestelmä todisteiden hankkimiseksi rajatylittävissä rikosasioissa, ja sillä pyritään – luomalla yksinkertainen ja tehokkaampi järjestelmä, joka perustuu yhteen ainoaan välineeseen, eurooppalaiseen tutkintamääräykseen – helpottamaan ja nopeuttamaan oikeudellista yhteistyötä(tuomio 30.4.2024, M.N. (EncroChat), C-670/22, EU:C:2024:372, 86 kohta). Tästä

seuraa, että kun unionin lainsäätäjä antoi kyseisen direktiivin, sen tarkoituksena oli parantaa todisteiden hankkimista koskevaa oikeudellista yhteistyötä rajat ylittävissä rikosoikeudellisissa asioissa.

35 Toisaalta direktiivillä 2014/41 tavoiteltu oikeudellisen yhteistyön yksinkertaistaminen ja tehostaminen edellyttää, että eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan mekanismin keskeiset osatekijät voidaan tunnistaa helposti ja yksiselitteisesti (ks. vastaavasti tuomio 2.3.2023, Staatsanwaltschaft Graz (Düsseldorfin verorikosasioita käsittelevä verovirasto), C-16/22, EU:C:2023:148, 43 kohta). Juuri tutkintatoimenpiteen käsite on yksi näistä keskeisistä tekijöistä, joten myös tämä tavoite puoltaa tämän tuomion 28 kohdassa esitetyn kaltaista kyseisen käsitteen yksinkertaista ja tavanomaista määritelmää.

36 Toiseksi on tutkittava, ovatko pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa päätöksessä vaaditut toimenpiteet direktiivissä 2014/41 tarkoitettuja tutkintatoimenpiteitä.

37 Ensinnäkin jäsenvaltion oikeusviranomaisten toisen jäsenvaltion oikeusviranomaisille esittämästä pyynnöstä antaa asianomaiselle henkilölle tiedoksi häntä koskeva syytteen nostamista koskeva päätös on todettava, että tällaisen tiedoksiannon ei voida sellaisenaan katsoa olevan tässä direktiivissä tarkoitettu tutkintatoimenpide. Tällaisen tiedoksiannon tarkoituksena ei näet ole todisteiden hankkiminen, vaan se on menettelyllinen velvollisuus, jonka tarkoituksena on edistää sen kohteena olevan henkilön syytteeseenpanoa. Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 34 kohdassa, tällaisen asiakirjan tiedoksiantamista toisessa jäsenvaltiossa ei näin ollen lähtökohtaisesti säännellä mainitulla direktiivillä vaan 29.5.2000 tehdyn yleissopimuksen 5 artiklalla.

38 Toiseksi se seikka, että – kuten nyt käsiteltävässä asiassa – syytteen nostamista koskevaan päätökseen sisältyy määräys rahamääräisen vakuuden asettamisesta, ei muuta mitenkään tätä toteamusta, koska myöskään velvollisuus asettaa tällainen vakuus ei ole direktiivissä 2014/41 tarkoitettu tutkintatoimenpide, kuten tämän tuomion 27–35 kohdasta ilmenee.

39 Kolmanneksi tutkintavankeuteen asettamista koskevan määräyksen, joka voi sisältyä myös syytteen nostamista koskevaan päätökseen, osalta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että lukuun ottamatta direktiivin 2014/41 22 ja 23 artiklassa tarkoitettuja tilanteita, joissa vapautensa jo menettäneet henkilöt siirretään tutkintatoimenpiteen toteuttamista varten, eurooppalainen tutkintamääräys ei ole omiaan loukkaamaan asianomaisen henkilön Euroopan unionin perusoikeuskirjan 6 artiklassa vahvistettua oikeutta vapauteen (tuomio 8.12.2020, Staatsanwaltschaft Wien (Väärennetyt tilisiirtotoimeksiannot) (C-584/19, EU:C:2020:1002, 73 kohta).

40 Tästä seuraa, että lukuun ottamatta mainituissa 22 ja 23 artiklassa tarkoitettuja tapauksia, jotka eivät vaikuta merkityksellisiltä nyt käsiteltävässä asiassa, eurooppalainen tutkintamääräys ei voi sisältää pyyntöä pyynnön kohteena olevan henkilön vangitsemisesta tai vangitsemisen jatkamisesta.

41 Neljänneksi syytteen nostamista koskevan päätöksen kohteena olevan henkilön kuulemista koskevasta pyynnöstä on todettava, että pitää paikkansa, että direktiivin 2014/41 10 artiklan 2 kohdan c alakohdassa ja 24 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa mainitaan nimenomaisesti epäillyn tai syytetyn kuuleminen yhtenä niistä toimenpiteistä, joista voidaan antaa kyseisessä direktiivissä tarkoitettu eurooppalainen tutkintamääräys.

42 Kuten julkisasiamies on pääasiallisesti todennut ratkaisuehdotuksensa 41 kohdassa, on kuitenkin niin, että tällainen kuulemispyyntö voi kuulua direktiivin 2014/41 soveltamisalaan vain, jos sen tarkoituksena on tosiasiallisesti kyseisessä direktiivissä tarkoitettu todisteiden hankkiminen. Sitä vastoin kuulemista, jonka ainoana tarkoituksena on antaa syytetylle henkilölle mahdollisuus esittää huomautuksensa häneen kohdistuvasta syytteen nostamista koskevasta menettelystä, ei voida pitää mainitussa direktiivissä tarkoitettuna tutkintatoimenpiteenä. Nyt käsiteltävässä tapauksessa ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen tehtävänä on määrittää Espanjan oikeusviranomaisten esittämän AK:n kuulemista koskevan pyynnön tarkka kohde.

43 Jotta ennakkoratkaisupyynnön esittäneelle tuomioistuimelle voitaisiin antaa kattava vastaus, on täsmennettävä vielä ensinnäkin, että jos tämän kuulemispyynnön tarkoituksena ei ole todisteiden kerääminen, Ranskan viranomaiset eivät voi lainmukaisesti panna Espanjan oikeusviranomaisten antamaa päätöstä täytäntöön direktiivin 2014/41 perusteella.

44 Jos sitä vastoin kyseisen kuulemispyynnön tarkoituksena on todisteiden kerääminen ja jos Espanjan oikeusviranomaiset ovat pääasiassa kyseessä olevassa päätöksessä maininneet, että AK:n kuuleminen saattoi niiden kansallisen oikeuden mukaan tapahtua vasta syytteen nostamista koskevan päätöksen tiedoksiantamisen jälkeen, on katsottava, että tämän tuomion 37 kohdassa todetusta poiketen tällaista tiedoksiantoa voidaan pyytää eurooppalaisella tutkintamääräyksellä. Direktiivin 2014/41 9 artiklan 2 kohdasta nimittäin ilmenee, että täytäntöönpanoviranomaisen on lähtökohtaisesti noudatettava määräyksen antaneen viranomaisen nimenomaan osoittamia muodollisuuksia ja menettelyjä.

45 Viimeksi mainitussa tapauksessa Ranskan oikeusviranomaisten olisi siten – jollei direktiivissä 2014/41 tarkoitetusta tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta kieltäytymisen perusteesta taikka täytäntöönpanon lykkäämisperusteesta muuta johdu – lähtökohtaisesti pitänyt panna pääasiassa kyseessä oleva päätös täytäntöön siltä osin kuin se koski sekä AK:hon kohdistuvan syytteen nostamista koskevan päätöksen tiedoksiantoa että hänen kuulemistaan, kyseiseen päätökseen sisältyvää tutkintavankeuteen asettamista ja vakuuden asettamista koskevaa määräystä lukuun ottamatta.

46 Tällainen pääasiassa kyseessä olevan päätöksen osittainen täytäntöönpano voisi kuitenkin tapahtua vasta sen jälkeen, kun Ranskan viranomaiset olisivat direktiivin 2014/41 9 artiklan 6 kohdan mukaisesti varmistaneet Espanjan viranomaisilta, että ne eivät vastusta sitä, että kyseisen pyyntö pannaan täytäntöön vain osittain.

47 SEU 4 artiklan 3 kohdan ensimmäisessä alakohdassa vahvistetun vilpittömän yhteistyön velvoitteesta näet seuraa, että eurooppalaisen tutkintamääräyksen antaneiden oikeusviranomaisten ja täytäntöönpanosta vastaavien oikeusviranomaisten on tehokkaan yhteistyön takaamiseksi rikosasioissa käytettävä täysimääräisesti direktiivissä 2014/41 säädettyjä välineitä siten, että edistetään tämän yhteistyön perustana olevaa keskinäistä luottamusta (ks. analogisesti tuomio 18.4.2023, E. D. L. (Eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta kieltäytyminen sairauden perusteella), C-699/21, EU:C:2023:295, 45 ja 46 kohta).

48 Lopuksi on todettava, että jos AK:n kuulemista koskevan pyynnön tarkoituksena oli todisteiden kerääminen eikä pääasiassa kyseessä olevassa Espanjan viranomaisten päätöksessä ollut mitään tämän tuomion 44 kohdassa tarkoitetun kaltaista mainintaa, on katsottava, että jollei direktiivissä 2014/41 tarkoitetusta tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta kieltäytymisen perusteesta taikka täytäntöönpanon lykkäämisperusteesta muuta johdu, Ranskan viranomaisilla oli lähtökohtaisesti

velvollisuus hyväksyä vain kyseinen kuulemispyyntö, varmistettuaan Espanjan oikeusviranomaisilta, että ne eivät vastusta sitä, että kyseisen pyyntö pannaan täytäntöön vain osittain.

49 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että direktiivin 2014/41 1 ja 3 artiklaa on tulkittava siten, että

– päätös, jolla jäsenvaltion oikeusviranomainen pyytää toisen jäsenvaltion oikeusviranomaista antamaan henkilölle tiedoksi häneen kohdistuvan syytteen nostamista koskevan päätöksen, ei sellaisenaan ole kyseisessä direktiivissä tarkoitettu eurooppalainen tutkintamääräys

– päätös, jolla jäsenvaltion oikeusviranomainen pyytää toisen jäsenvaltion oikeusviranomaista asettamaan henkilön tutkintavankeuteen muita kuin kyseisen direktiivin 22 ja 23 artiklassa säädettyjä tarkoituksia varten tai määräämään hänet asettamaan vakuuden, ei ole kyseisessä direktiivissä tarkoitettu eurooppalainen tutkintamääräys

– päätös, jolla jäsenvaltion oikeusviranomainen pyytää toisen jäsenvaltion oikeusviranomaista antamaan asianomaiselle henkilölle mahdollisuuden esittää huomautuksensa kyseisessä häneen kohdistuvassa syytteen nostamista koskevassa päätöksessä mainituista seikoista, on direktiivissä 2014/41 tarkoitettu eurooppalainen tutkintamääräys, jos kyseisen kuulemispyynnön tarkoituksena on todisteiden kerääminen.

Oikeudenkäyntikulut

50 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Rikosasioita koskevasta eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä 3.4.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/41/EU 1 ja 3 artiklaa

on tulkittava siten, että

– **päätös, jolla jäsenvaltion oikeusviranomainen pyytää toisen jäsenvaltion oikeusviranomaista antamaan henkilölle tiedoksi häneen kohdistuvan syytteen nostamista koskevan päätöksen, ei sellaisenaan ole kyseisessä direktiivissä tarkoitettu eurooppalainen tutkintamääräys**

– **päätös, jolla jäsenvaltion oikeusviranomainen pyytää toisen jäsenvaltion oikeusviranomaista asettamaan henkilön tutkintavankeuteen muita kuin kyseisen direktiivin 22 ja 23 artiklassa säädettyjä tarkoituksia varten tai määräämään hänet asettamaan vakuuden, ei ole kyseisessä direktiivissä tarkoitettu eurooppalainen tutkintamääräys**

– **päätös, jolla jäsenvaltion oikeusviranomainen pyytää toisen jäsenvaltion oikeusviranomaista antamaan asianomaiselle henkilölle mahdollisuuden esittää**

huomautuksensa kyseisessä häneen kohdistuvassa syytteen nostamista koskevassa päätöksessä mainituista seikoista, on direktiivissä 2014/41 tarkoitettu eurooppalainen tutkintamääräys, jos kyseisen kuulemispyynnön tarkoituksena on todisteiden kerääminen.

Allekirjoitukset